

Našim čitateljem povem pa, da je pri Pihlerjevi vdovi izšel „Praktischer Wegweiser für den Unt. in der Element. Klasse mit Zugrundlegung der anal.-syntetischen Methode“. Ker je naša naloga to, kar drugje najdemo, prenesti na domača tla, prinese „Tov.“ prihodnjič še nekaj iz te knjige.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

Iz doslej povedanega bo nektéremu še le mogoče prav razumeti, zakaj se oblike v bukvah častitega g. Dr. Miklošiča, prvega slovstvovalca sedanjega časa, tolikanj ločijo od Dobrovskitove slovnice: une so namreč posnete iz prvega, te pa véci del iz drugega razreda staroslovenščine. Pervi razred se bo sčasoma pomnožil s Svete Gore.

Sveta Gora (Monte santo, Athos). V Macedonii tik morja stoji visoka, 7 do 8 milj dolga in blizo 4 milje široka gora, ki se od starodavnih časov zavolj mnozega števila na njej stoječih cerkev, samostanov in puščavniških kolib (kočic) „Sveta Gora“ imenuje, in je zavolj starih neprecénjenih tukaj hranjenih, nékdaj z veliko skerbjo pisanih slovenskih rokopisov za naše pismenstvo silo imenitna; tedaj je treba od nje kaj več véditi. Že v prvih časih kerščanstva so nekteri sveti možje ali spokorniki svet zapustivši tukaj v Boga zamaknjeni iz edine skerbi za zveličanje svoje duše v pokori živeli; od s. Atanzaja, bivšega vladika (škofa) v Aleksandrii l. 326, se bere, da je nekaj časa tukaj prebival.

Ko so nékdaj v Carigradu svete slike ali podobe po povelji Leona III. *) in po zboru l. 754 od njegovega sina Konstantina Kopronima ukazanim, v katerem je bilo 338 vladik združenih, z vso silo tergali in končavali, so marsikteri svoje drage slike skrivši na Sveto Goro hranit nesli, kterih nektere, kakor pravijo, imajo še zdaj ondi hranjene.

Ravno tako so v poznejih časih duhovni slovenske cerkvéne šege (liturgije), kteri zmed njih o preganjanji zavolj božje službe v slovenskem jeziku v Rusijo ali Bulgarijo niso zbežali, svoje drage cerkvéne knjige in druge nar imenitniši rokopise na Sveto Goro hranit nesli, kjer jih je še zdaj veliko hranjenih.

Léta 1838 je Dr. E. Zaharia *) iz nemškega obiskal Sveto Goro, in piše, da je še zdaj na njej 20 velicih in obširnih samostanov in blezo 300 puščavniških kolib (kočic, celic), ki so nektere blizo nektere pa več ur deleč od samostanov, nektere po skalah in pečinah, kakor gnjezda,

*) Leon III. je bil l. 730 zavolj posebne hrabrosti iz prostaka više in više in zadnjič na cesarski prestol povzdignjen.

*) Dr. E. Zaharia's Reise in den Orient, Heidelberg, 1840.

nektere pa v globokih tokavah postavljene, v katerih posamezni puščavniki prebivajo, majhne reči: t. j. molke (rožnikrance), križčike, slike ali podobice za romarje pridno izdelujejo, zraven tega pa molijo in Bogu hvalo prepévajo. Take dela in opravila, zraven pa tudi obdelovanje vertov, njiv, nogradov, so tudi redovnikov (mnihov), ki se vsi reda s. Bazilija deržé. Mesa nikoli ne jedó, ribe in jajčne jedi so jim le o posebnih časih pripuščene; in vender so silno stari možje med njimi; Zaharia je najdel med njimi redovnika 119 let starega, ki pa ni bil kak stokovnik, ampak še precej pri moči.

Romarji pridejo pogosto iz daljnih krajev in prinesó cerkvam in samostanom bogate dari, zato jim pa tudi redovniki (mnihi) z vsim potrebnim brez plačila postrežejo: tode nikoli nobena ženska in celó tudi nobeno živinče ženskega spola ne sme stopiti na Sveto Goro.

Samostani so eni slovenski, eni greški; pa ne po narodu ampak po tem se ločijo, da so eni živežniki, eni pa svobodniki. Živežniki (*coenobia*) se imenujejo tisti samostani, katerih redovniki le živež in obléko imajo, in nobeden nič zase ne premore; kar kateri pridéla, ni njegovo, je le samostansko. Svobodniki (*Freie Klöster*) se pa zovejo tisti samostani, katerih redovniki ob svojem živé, in imajo vsak posebej svoje premoženje. Velikrat gredó imenitni in bogati gospodje (tudi nekteri vladika), kadar so se že sveta naveličali, zadnje léta svojega življenja v svobodnik pokoro délat, ohranijo svoje premoženje do konca življenja, in po tem ga samostanu zapusté. Od tod so dobili samostani od nekđaj veliko bogastvo, in dasiravno mora vsak redovnik ali puščavnik na leto 200 piastrov (20 golj.) Turkom plačati, imajo vender še zmiraj v Bulgarii, Moldavii, Valahii in tudi na Rusovskem velike posestva.

Samostani so veliki in s terdnim in visokim ozidjem kakor prave terdnjave obdani; nekđaj jih je tudi več bilo, in število redovnikov, ki jih Zaharia v svojim pisanji le 2000 naznani, ki jih je pa po zagotovi družih pisateljev nekđaj čez 6000 bilo, se je po tem takem močno zmanjšalo.

Od pismenih zakladov Svete Gore je za staroslovenščino pervega razreda, po katerem se bodo sčasoma tudi druge knjige pre naredile, veliko upati. *) Tje je tudi Dobrovsky svoje upanje stavil rekoč: „*Utinam montem Athos sine periculo adire liceret! Inde profecto tot Patrum et Historicorum opera, olim in bibliothecam Seguerianam illata, accepta sunt*“. Instit. l. sl.

*) Dokler se cerkveno-slovenske knjige ne popravijo ali pravemu Cirilovemu pisanju, ki so ga njih nevédni prepisovavci bolj in bolj zapustili, spet ne vpadó, ni mogoče v staroslovenskem pisanji zediniti se; kakor serčno opominja čestiti Gosp. vladika Joanovič v predgovoru svoje slovnice „cerkovno-slavenskago jezika“, natisnjene na Dunaji 1851.

XXIII. Razun nevarnosti popotovanja do Svete Gore nam tudi druge velike težave nasprotujejo; ves čas, dokler kdo tam prebiva, se mora mesa zderžati; na tleh mora sedéti in na kolenih pisati, kakor je ondi navada, kér nimajo ne mize ne stolov; česar se pa gospodje iz našega kraja silo težko navadijo. To so napotljeji, ovirki in zaderžki, po katerih nam toliko neprecenjenih pismenih zakladov toliko sto in sto vekov v tami ostane! —

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Ker lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega akuis, zapiši! — Po tej poti otnesi marsikaj pozabljivosti, in postavljaj hkrati sam sebi stalni spominek po priložici latinaki: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

15. dan avgusta. (Kardinal-nadškof vitez Rauscher. Jezuitska (vseučilišna) in dominikanska cerkev. Francoska nacionalna cerkev pri sv. Ani. Vojvoda Grammont. Nussdorf.) Danes sem zopet videl in slišal mnogo znamenitega. Ob 9. uri zjutraj se nas je bilo mnogo učiteljev snidelo v metropolitanski Št. Štefanski cerkvi, pri kateri priliki sem po licu spoznal slovečega kardinal-nadškofa vitez Rauscherja, ki je opravljal slovesno božjo službo. Gospod, ki je bil, če se ne motim, našemu sedanjemu svitlemu cesarju Francu Jožefu v Njihovih mladostnih letih veroznanski učitelj; je že precej postáran, bolj dolgega osuhlega obraza, in leta ga tlačijo že nekoliko k tlam. Nasprotno so pa nekateri izmed gg. kanonikov tako mladi, da bi jih človek skoraj prej imel za bogoslovce, kot za korarje.

Ker smo bili zamudili v metropolitanski stolnici pridigo, napotili smo se še pred končanim duhovnim opravilom proti dominikanarski cerkvi, ker ondi se je imela, kakor nam je bilo povedano, kmali pričeti. Mimogrede pogledali smo tudi v jezuitsko cerkev. „Jezuit“! to je nekaterim ljudem naših dni strašanska beseda; — vendar pa, ako kdo hoče oziroma cerkvenih stavb kaj resnično krasnega, izverstnega videti, mu vendar le morem svetovati, da naj gre tje, kjer je ta red imel nekdanj samostane in cerkve. Videl sem nekdanja jezuitsko-samostanska svetišča v Ljubljani, Terstu, Gorici, Reki, Zagrebu, Celoveu, Gradecu, Holomucu in dunajsko, pa lahko rečem: eno je krasnejše mimo drugega; kaj lepšega si človek komaj misliti more. Dunajska jezuitska cerkev posvečena je Mariji v nebo vzeti; bil je torej danes v nji ravno patrocinium, in kazala se nam je v svoji praznični opravi. Glavno sliko velikega altarja sprelepo obséva po prikritih oknih od zgoraj padajoči dnevni svít; je pa sploh po vsi cerkvi videti toliko marmeljna, zlatnine in umetnih